

غرض اصلی سوره‌های مکی اصول، و محور سوره مدنی فروع دین است

عضو پژوهشکده قرآن و عترت پژوهشگاه معارج با اشاره به وحدت غرضی سوره‌های قرآن کریم، اظهار کرد: غرض واحد سوره‌های مکی اصول، و غرض واحد سوره‌های مدنی فروع دین است.

عضو پژوهشکده قرآن و عترت پژوهشگاه معارج با اشاره به وحدت غرضی سوره‌های قرآن کریم، اظهار کرد: غرض واحد سوره‌های مکی اصول، و غرض واحد سوره‌های مدنی فروع دین است.

حجت‌الاسلام و المسلمین حسین شفیعی، عضو پژوهشکده قرآن و عترت وابسته به پژوهشگاه علوم و حیانی معارج، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این‌که وحدت موضوعی سوره‌های قرآن یکی از محورهای فهم آیات و سور کلام الهی به حساب می‌آید، اظهار کرد: مفسران برای فهم منظور الهی در آیات نازل شده بر قلب شریف نبی اکرم(ص) از طرق مختلفی بهره می‌برند که یکی از موارد آن، تقسیم‌بندی آیات قرآن به آیات مکی و مدنی است.

شفیعی با اشاره به راه تشخیص سوره‌های مکی از مدنی گفت: مفسران چند تفاوت میان سور مکی و مدنی قائل شده‌اند، از جمله آنکه می‌گویند سوره‌هایی که به اصول اعتقادات، مبانی اسلام و اصول دین مربوط می‌شود، در مکه نازل شده‌اند و سوره‌هایی که مربوط به احکام تکلیفی و فروع دین است، در مدینه نازل شده‌اند.

این محقق و قرآن‌پژوه با بیان این‌که از این تقسیم‌بندی مشخص می‌شود که سوره‌های مکی، سوره‌هایی هستند که محور اصلی در آنها اصول دین و سوره‌های مدنی سوره‌هایی هستند که محور اصلی آنها به فروع دین اشاره دارد، خاطرنشان کرد: البته ممکن است در سوره‌های مدنی اصولی نیز مطرح شده باشد، اما محور اصلی این سوره‌ها فروع مباحث است.

شفیعی با این نتیجه‌گیری که می‌توان گفت غرض واحد سوره‌های مکی اصول و غرض واحد سوره‌های مدنی فروع است، ادامه داد: البته پر واضح است که منظور مجموع سوره‌های مکی اصول و مجموع سوره‌های مدنی فروع است. وقتی مسئله‌ای را به‌طور کلی مطرح می‌کنیم، ممکن است نمونه‌های استثنای پذیر نیز داشته باشد، اما چند مورد نقض نمی‌تواند به کلیت موضوع لطمه وارد کند.

عضو پژوهشکده قرآن و عترت افزود: اعتقاد مرحوم علامه طباطبایی بر آن بود که سوره‌های قرآن غرض واحدی را تعقیب می‌کنند. ایشان این مطلب را در سوره‌های مختلف به اثبات رسانده‌اند. حال در این میان اگر مخالفان وحدت موضوعی، نمونه‌ای چون سوره بقره را به‌دلیل مفصل بودن مثال بزنند که غرض واحدی ندارد، این مطلب نمی‌تواند به عمومیت مسئله خدشه وارد کند.

وی با اشاره به ادله نقضی مخالفان وحدت موضوعی تصریح کرد: اولاً ممکن است در مورد وحدت غرض سوره‌ها تنها دلیل عقلی نداشته باشیم که تنها با نقض آن اصل یک موضوع خدشه‌دار شود، ثانیاً وقتی عمومیت یک مسئله با دلایل عقلی اثبات شد، حال اگر در یک مورد با استثنا مواجه شدیم، دلیل بر این نیست که وحدت غرض در قرآن وجود ندارد.

این محقق و قرآن‌پژوه با بیان این‌که ممکن است بسیاری از مفسران بتوانند ارتباط آیات ابتدایی و انتهایی سوره بقره را کشف کنند، اظهار کرد: لزوماً این‌گونه نیست که بگوییم آیه اول هر سوره با آیه پایانی آن با یکدیگر وحدت دارند، بلکه ممکن است آیات اول سوره بقره با آیات پایانی سوره بقره با همدیگر هماهنگ باشند.

شفیعی گفت: مدعیان وحدت غرضی سور عنوان نمی‌کنند که حتماً و لزوماً آیه نخست سوره بقره با آیه پایانی آن که جزء آیاتی است که مشافهتاً به پیامبر اکرم(ص) وحی شده را از لحاظ موضوع، دارای وحدت بدانند، بلکه ممکن است اوایل سوره بقره با اواخر سوره بقره با همدیگر قرابت و هماهنگی معنایی داشته باشند، همان‌طور که مثلاً در اوایل سوره مبارکه نساء، مباحث ارث مطرح شده و آیه پایانی این سوره یعنی ﴿يَسْتَقِئُونَكَ قُلُوبُ اللَّهِ يُقْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ...﴾ از تو [در باره کلاله] فتوا می‌طلبند بگو خدا در باره کلاله فتوا می‌دهد»(نساء/176). نیز به مسئله ارث اختصاص یافته است.

وی با بیان این‌که کسانی که سوره‌های قرآن را دارای وحدت غرض می‌دانند، نمی‌گویند که آیه اول با آیه پایانی با هم یکی است،

خاطر نشان کرد: سخن مدعیان وحدت غرض این است که آیات اوایل هر سوره با آیات اواخر آن سوره وحدت موضوعی دارند، ممکن است آیه‌ای از اول سوره با آیه‌ای از پایان سوره باهم مربوط باشند و کار مفسر کشف ارتباط نهفته و درونی این آیات است.

عضو پژوهشکده قرآن و عترت در تشریح این مطلب عنوان کرد: برای مثال در آیه اول سوره مبارکه مائده بحث «أَوْفُوا بِالْعُقُودِ» مطرح شده است؛ این مسئله به وفای به عقد و عهد ظاهری اشاره دارد که کلیه عقود و ایقاعات را شامل می‌شود که باید نسبت به آنها وفا کرد. برخی از مفسران ممکن است از باطن این آیه چنین استخراج کنند که این مطلب شامل مسئله وفای به عهده‌ی که انسان در عالم ذر و در فطرت خود با خدا بسته، می‌شود گرچه از ظاهر آیه چنین استفاده‌ای نمی‌شود.

وی تصریح کرد: اگر برخی از مفسران نتوانستند غرض واحدی را برای سور قرآن بیابند، این امر دلیل بر عدم وحدت موضوعی در این سوره‌ها نیست و ما نمی‌توانیم به ضرس قاطع بگوییم که سوره‌های قرآن غرض واحدی ندارند؛ چه این که ممکن است با پیشرفت علم مفسرانی در آینده ظهور کنند که برای این سوره‌ها غرض واحدی بیابند.